FRUMUSEȚEA ISTORIEI

Prof. Daniela Pascu
Colegiul National „B.P.Hasdeu”, Buzau

Antologia cuprinde o selecție de fragmente din operele unor prozatori contemporani est-europeni, mai precis, din fostul bloc sovietic comunist, un imperiu al tiraniei, al marilor iluzii, visuri destrămate pentru o lume mai bună. A fost imperiul de dincolo de zid, un imperiu al răului în care Europa a supraviețuit singură și care încă se resimte, un imperiu pe care l-am cunoscut, în care m-am născut și m-am format.

Cele 10 fragmente de texte traduse inițial din limbile materne ale autorilor în engleză, surprind evenimente istorice care au zguduit Europa secolului trecut, începand cu cel de-al doilea Război Mondial până la cele de dată mai recentă, cum ar fi Războiul din Balcani din anii '90 și răsturnarea regimului comunist din Bulgaria și Romania în 1989. Pe lânga perspectiva ce ne-o oferă asupra istoriei Europei din zona balcanică, fragmentele sunt totodată și un portret al suferinței îndurate de oameni sub regimul comunist. Să ne amintim, spre exemplu: de Mina, din povestirea cu același nume, care fiind violată de către un soldat rus devine schizofrenică sau de soldatul polonez din aceeași nuvelă, care înnebunește după ce-și dă seama că a ucis din greșeală o tânară fată; de Stanislaw W, eroul nuvelei *Retina*, care ajunge în 3 lagăre de concentrare, nevinovat și moare la vârsta de 27 de ani, lasând în urmă o soție și 4 copii; de ororile din Croația: corpuri dezmembrate, victime croate care au fost forțate de sârbi să-și mănânce ochii înainte de a fi ucise (*Balkan Express*, Slavenca Drakulic); de permanenta teamă de a fi acuzat pe nedrept de tot felul de acte anti-comuniste și de necesitatea de a utiliza un limbaj codificat (*Frumusețea istoriei)* a lui Viivi Luik.

Pe de altă parte, traducerea acestor texte ne oferă și o perspectivă culturală asupra Europei balcanice. Astfel, aflăm despre *lumea vieneză* că „este sfioasă și rafinată, cu arome de cafea cu lapte, chifle proaspete și ștrudel cu mere” în comparație cu *sârbii* ce și-au făcut apariția în capitala austriacă, și care „duhneau a alcool și înjurau în sârbă” (Balkan Express). De asemenea, este adusă în lumină

mediocritatea unor cetățeni din lagărul comunist, care au reușit să evadeze din acesta și să se îmbogățească prin diverse escrocherii în țări capitaliste, pentru ca după căderea comunismului să înceapă să-și escrocheze propriii compatrioți, considerându-se modele pentru aceștia (Big biznis). Totodată, se subliniază o țară a balcanicilor: cerșetoria și tendința de înșelăciune. Bulgarul se dă victimă a lui Ceaușescu, pentru că aceasta avea un impact mult mai puternic asupra francezilor decât dacă ar fi spus că este o victimă a lui Todor Jivkov: „Ceaușescu e dictator, Jivkov e doar o javră ordinară" (Big biznis). În *Concertul* al autorului albanez Ismail Kadare ne este înfățișată dorința de dezumanizare a omenirii nutrită de fondatorul Republicii Populare Chineze Mao Tze-Tung și de consoarta lui, o actriță de duzină, ambii patrunși de un puternic cult al personalității (toate poeziile trebuiau să fie doar despre viața lor). Probabil că acest cuplu a fost modelul soților Ceaușescu.

Lectura acestor texte devine astfel o lectie de istorie *sui generis*. Lectura își dezvăluie funcția ei terapeutică - ne înțelegem mai bine traumele fizice, holocaustul psihologic prin care am trecut, dar și funcția didactică - prin mijlocirea literaturii, istoria devine mai accesibilă, mai apropiată înțelegerii noastre**.**

Procesul elaborării acestui volum a început ca un simplu exercițiu de inițiere a elevilor de liceu în arta traducerii. Traducerea literară este o activitate complexă ce presupune atât cunoștinte solide de limba engleză, cât și de limba română, vocabular nuanțat, care să surprindă toate conotațiile cuvântului, brevitatea exprimării, ritmurile sonore, să păstreze și să redea emoțiile care se degajă din textul original. A fi fidel acestor factori și în același timp a fi capabil să transferi o idee dintr-un peisaj lingvistic într-altul constituie o adevarată provocare .

E nevoie de talent literar, intuiție, dar și o muncă temeinică și constantă pentru ca textul să aibă cursivitatea naturală a originalului si sa intelegi tu in primul rand ceea ce traduci.

Actul traducerii poate fi asemuit cu 'naveta' între două limbi: ca traducator ești singur în fața unui text pe care puțini oameni l-ar înțelege dacă tu nu ai fi un intermediar. Începi să lucrezi cu textul respectiv, îl transformi, îi creezi o noua viață dându-i sens într-o altă limbă, rezultatul

fiind un alt text, produsul cunoștințelor, al sensibilității și al îndemânării tale. Scopul primordial al traducerii ar fi acela de a-i oferi cititorului aceeași bucurie, același sentiment și aceeași înțelegere ca textul original.

Nu în ultimul rând, pentru a fi credibil, traducătorul trebuie să înțeleagă contextul cultural-istoric la care face referire proza.

Am ales și am îndrumat timp de trei ani aceste eleve minunate, entuziaste, interesate să evolueze în acest domeniu și am șlefuit astfel textele, în nenumărate versiuni succesive, până am ajuns la varianta pe care am considerat-o cel mai aproape de surprinderea esenței mesajului prozatorului. Am dorit, totodată, ca textele selectate pentru traducere să nu fi fost anterior traduse în limba română, pentru a înlătura tentația imitării unui model, dar și pentru îmbogățirea zestrei culturale.

Volumul de față este valoros și prin faptul că așază alături proza unor scriitori ce aparțin unor culturi diferite, ce transmit, totuși, experiența comună a traiului într-un regim totalitar. Selectarea acestor proze ne-a fost facilitată de descoperirea volumului *Description of a Struggle. The Vintage Book of Contemporary Eastern European Writing,* editat în New York în 1994, prin care am avut acces la texte încă necunoscute publicului român cititor de literatură.

Așadar, primiți această antologie ca exercițiu de traducere, de istorie mediată prin limbajul literaturii, dar și pentru valoarea estetică a prozei unor importanți scriitori ai literaturii contemporani.